

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎีเพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานและความต้องการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสร้างเครือข่าย ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน กระบวนการสร้างเครือข่าย องค์ประกอบของเครือข่าย การจัดระบบเครือข่าย แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ ตารางวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับสภาพปัญหาการสร้างเครือข่าย การดำเนินงานด้านประกันคุณภาพ การบริหารจัดการ และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก จากผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในเขตตรวจราชการที่ 5 จำนวน 175 โรงเรียน เป็นผู้บริหาร 175 คน และครู 175 คนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่ม ดำเนินการเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เพื่อให้เป็นประเด็นการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 การจัดสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพ 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษา 4 คน รวม 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่มที่เป็นร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

2. การประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษา จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำระดับความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป จำนวน 4 ใน 5 ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ถือว่ามีความเหมาะสม

ตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบจากการจัดประชุมเครือข่ายเพื่อดำเนินการตามรูปแบบการบริหารเครือข่าย โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และการนำแผนพัฒนาคุณภาพสู่การปฏิบัติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก จำนวน 5 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเพื่อนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยพิจารณาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นไปได้ของการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยใช้เครื่องมือติดตามตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

ตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

การประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายจากการศึกษาความคิดเห็นผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 10 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 คน ในสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า การปฏิบัติงานของเครือข่าย ไม่เป็นไปตามทฤษฎีแลกเปลี่ยน โรงเรียนขนาดใหญ่ไม่ได้เอื้อด้านทรัพยากรบุคคลแก่โรงเรียนขนาดเล็ก การจัดเครือข่ายสถานศึกษาเป็นไปตามระเบียบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการโดยสำนักเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้เกิดจากการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายด้วยความสมัครใจ สมาชิกเครือข่ายมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะขนาดของโรงเรียนทำให้ปัญหา บริบท และความต้องการการช่วยเหลือมีความแตกต่างกัน ครูและบุคลากรอื่นไม่มีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย คณะกรรมการเครือข่ายมีเพียงผู้บริหารโรงเรียน สภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการ และการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ครูไม่ครบชั้นเรียน ภาระงานมาก ครูและบุคลากรทางการศึกษายังมีความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพไม่ชัดเจน เมื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาโดยการใช้การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเครือข่ายซึ่งต่างจากเครือข่ายที่มีอยู่เดิม รูปแบบเครือข่ายที่สร้างขึ้นจะมีการรวมตัวของสมาชิกด้วยความสมัครใจ มีนโยบาย จุดมุ่งหมายเดียวกัน การสร้างเครือข่ายด้วยความสมัครใจที่จะแก้ปัญหา การบริหารจัดการมีระบบที่ชัดเจน มีการสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ผู้บริหารมีความต้องการการพัฒนาด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการปฏิบัติในระดับปานกลางและอยู่ในลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะในการระบุปัญหาจากข้อมูลสารสนเทศที่ค้นพบ และการประเมินผลการจัดกิจกรรม/โครงการตามแผนพัฒนา รองลงมาคือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในเรื่องของการเตรียมความพร้อมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานด้านต่างๆ จากจุดเน้น บริบท ความต้องการ และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพในเรื่องการติดตามและรับข้อมูลย้อนกลับ โดยสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและการนำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ต้นสังกัด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ครูมีความต้องการในการพัฒนาด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะการประเมินผลการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามแผนพัฒนา และการระบุปัญหาจากข้อมูลสารสนเทศที่ค้นพบ รองลงมา

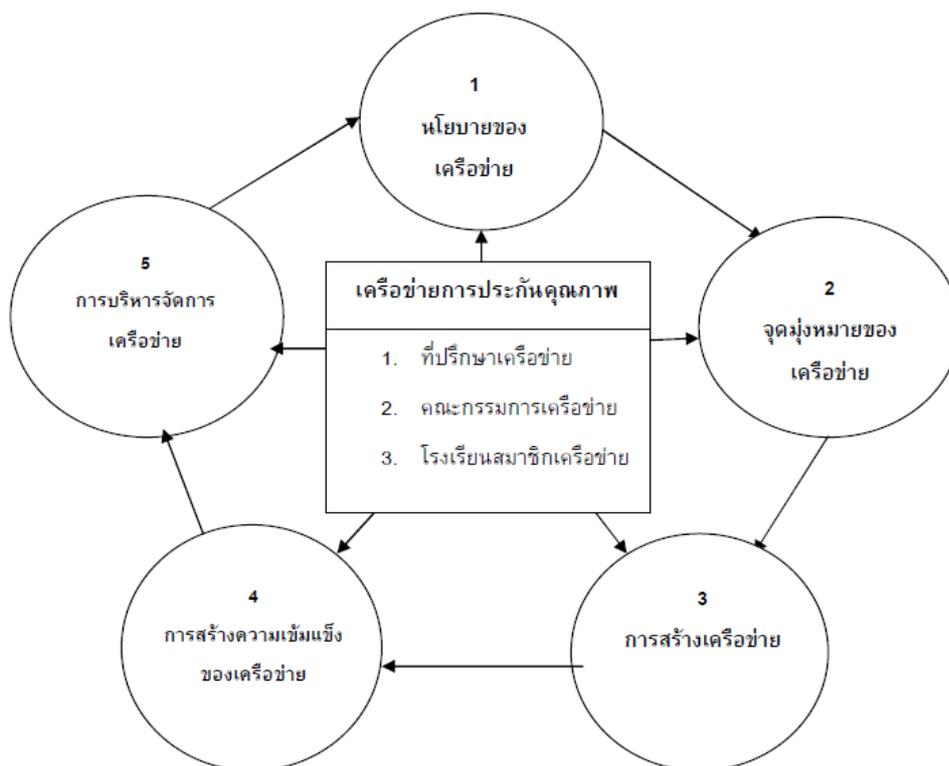
คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ และการเตรียมความพร้อมในการกำหนดมาตรฐานโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และประโยชน์ของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในเรื่องการติดตามและรับข้อมูลย้อนกลับโดยสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีครอบคลุมทุกรายการทุกด้าน และทุกมาตรฐาน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูมีความต้องการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนที่มีการดำเนินการอยู่แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และบุคลากรยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพไม่ชัดเจน

ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายอยู่ในระดับปานกลาง และเห็นว่าควรพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านระบบการบริหารจัดการ และระบบการประกันคุณภาพภายใน

สรุปเป็นร่างโครงสร้างของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก คือ องค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วย นโยบาย จุดมุ่งหมายในการรวมกันเป็นเครือข่าย โครงสร้างการบริหารจัดการของเครือข่าย บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่าย และการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ร่างรูปแบบในการสนทนากลุ่ม

3. รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังภาพ

3.1 นโยบายของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก คือ การร่วมมือกันของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เป็นการช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนซึ่งกันในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการแสวงหาการมีส่วนร่วมขององค์กรภายนอกเพื่อสนับสนุนการบริหารการประกันคุณภาพให้บรรลุตามเป้าหมาย

3.2 จุดมุ่งหมายของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนภายในเครือข่ายในการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระตุ้นให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินการการประกันคุณภาพภายในให้เป็นรูปธรรม เพื่อลดภาระในการทำงานของบุคลากรโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3.3 การสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการเครือข่ายประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดแนวทางและการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการสมัครเป็นสมาชิกของเครือข่ายด้วยความสมัครใจ และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน คณะกรรมการมีการดำเนินการร่วมกันในการจัดทำเอกสาร เครื่องมือ สื่อต่างๆ ในการประกันคุณภาพภายใน

3.4 การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยมีคณะกรรมการบริหารเครือข่ายประกอบด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินงานเป็นกลุ่มที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่าย คณะกรรมการที่ปรึกษามีบทบาทหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการบริหารเครือข่าย คณะกรรมการดำเนินงานมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ครู และวางระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายให้เข้มแข็ง กำกับการดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมสนับสนุน ติดตามตรวจสอบคุณภาพ และให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ

3.5 การบริหารจัดการเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก คณะกรรมการเครือข่ายประชุมจัดทำแผนการบริหารจัดการเครือข่าย จัดทำแผนปฏิบัติการของเครือข่าย มีการนำแผนการบริหารจัดการเครือข่ายสู่การปฏิบัติ โรงเรียนภายในเครือข่ายร่วมกันดำเนินงานตามนโยบาย และปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ มีการนิเทศกำกับติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน การนิเทศกำกับติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน คณะกรรมการบริหารเครือข่ายร่วมกันวิเคราะห์ผล และนำผลไปปรับปรุง และพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนสมาชิกเครือข่ายมีการจัดทำรายงานประจำปีของโรงเรียน

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กซึ่งได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าทุกองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีความเหมาะสม

5. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า ทุกโรงเรียนมีการดำเนินงานตามองค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายใน พบว่า

5.1 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี แต่มี 1 โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับพอใช้ ในประเด็นที่ 1 คือ การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้

5.2 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ

5.3 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 3 การจัดระบบบริหารสารสนเทศ ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ และพบว่าทุกโรงเรียนมีผลการประเมินในด้านการจัดโครงสร้างหรือระบบการบริหารของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาก

5.4 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ

5.5 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 5 การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นไป และมี 3 โรงเรียน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ

5.6 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 6 การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ

5.7 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 7 การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ

5.8 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 8 การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินในประเด็นที่ 2 คือ การนำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจากการประเมินตนเองหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเลือกสรรข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับพอใช้

6. การประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ค้นพบ และนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผู้บริหาร และครูมีความต้องการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนที่มีการดำเนินการอยู่แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และบุคลากรยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพไม่ชัดเจน โดยต้องการพัฒนาด้านการจัดให้มีการพัฒนา

คุณภาพอย่างต่อเนื่องมากที่สุด เนื่องจากมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และอยู่ในลำดับสุดท้าย ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวดที่ 1 ข้อ 3 ระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนามาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ต้องประกอบด้วย การประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องจัดระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาโรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PDCA ในขั้นการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน (Check) เป็นขั้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะป้อนข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่ขั้นการปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อเป็นพื้นฐานในขั้นการวางแผนพัฒนา (Plan) ทำให้วงจรคุณภาพ PDCA ขับเคลื่อนไปครบวงจรคุณภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการทำงานให้เกิดความต่อเนื่องนั้น การนิเทศติดตามเป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และจากผลการศึกษาความต้องการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารและครูพบว่า ต้องการพัฒนาในเรื่องการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เนื่องจากกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นกระบวนการการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ รวมทั้งจุดเน้น บริบท และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553) ซึ่งในการกำหนดมาตรฐาน การประกาศค่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละโรงเรียน แต่ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนด

2. จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเครือข่ายอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายไม่ได้เกิดจากความสมัครใจแต่เกิดจากการรวมกลุ่มกันตามระเบียบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาว่าด้วยกลุ่มเครือข่าย ซึ่งสมาชิกเครือข่ายกำหนดโดยใช้พื้นที่ และความสะดวกในการคมนาคมเป็นหลัก เครือข่ายจึงไม่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันและโรงเรียนในเครือข่ายมีบริบทและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน จึงมีความต้องการในการพัฒนางานที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องรวมตัวกันเป็น

เครือข่ายที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่จะร่วมมือกันพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 37-44) กล่าวว่า สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นการมองเห็น ภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและมี เป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้การเคลื่อนไหวมีพลัง และเกิดเอกภาพ

3. ผลการวิจัยได้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กประกอบด้วย นโยบาย จุดมุ่งหมาย การสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่าย และการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งรูปแบบที่ได้มีความสอดคล้องเป็นไปตาม แนวคิดทฤษฎีที่อธิบายการสร้างเครือข่ายทางสังคม กล่าวคือ เครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคล หรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือ คู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวม ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม เป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการ ถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจใน การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ การสร้างเครือข่าย ในการทำงานเชิงพัฒนามีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพื้พื้งซึ่งกันและกัน มากกว่าที่จะแข่งขันกัน เป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน แสดงว่าการรวมตัวกันมีปฏิสัมพันธ์ในการ แลกเปลี่ยน ซึ่งได้รับผลประโยชน์ที่ทุกฝ่ายพึงพอใจ การทำงานร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การใช้ ทรัพยากรร่วมกัน การทำงานที่ประสานกัน ทำให้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นจากการร่วมกันทำงาน ซึ่ง ทฤษฎีแลกเปลี่ยนยังสอดคล้องกับแนวคิดการรวมพลัง คือ การรวมพลังกันทำงานนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มี คุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจั ดการศึกษาของโรงเรียน พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่ใช้นั้นส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาภายในโรงเรียนในระดับมาก และศิริพร ตันติยศ (2550: 188-189) ได้ศึกษาประสิทธิผล ของการใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) บรรยากาศแบบมีส่วนร่วม 2) องค์กร (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม 3) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 4) การมีส่วนร่วม ของสมาชิก 5) การใช้เทคโนโลยี 6) การติดต่อสื่อสาร 7) กิจกรรมที่ทำร่วมกัน และ 8) บรรยากาศแบบ มีส่วนร่วม และเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิผลส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในเครือข่าย

ในการพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีจุดเน้นในการดำเนินงาน ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบด้านนโยบายของรูปแบบเน้นการร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่าง
โรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกันเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในนำไปสู่การพัฒนา
คุณภาพการจัดการศึกษา เป็นไปตามที่ นีรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 183-185) ให้ความหมายของการ
มีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement)
ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้
กระทำการ (contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
กับกลุ่มดังกล่าวด้วย

องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพ
ภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก นั้นมีจุดมุ่งหมายให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียง
กันร่วมมือกันในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนภายในเครือข่ายให้สามารถดำเนินการประกันคุณภาพ
ภายในให้เป็นรูปธรรมเพื่อลดภาระการทำงานของบุคลากรโดยการใช้บุคลากรร่วมกัน สอดคล้องกับ
แนวคิดของการพัฒนาบุคลากรของ สฐีระ ประवालพุกษ์ (2538: 1-2) กล่าวว่า การดำเนินงานในองค์การ
“คน” เป็นปัจจัยสำคัญ แม้องค์การจะจัดวางระบบงาน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ดีเพียงใด
ก็ตาม หากบุคคลในองค์การขาดความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถหรือความชำนาญไม่เพียงพอต่อการ
ปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่องานหรือการทำงานแล้วย่อมเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์การ
ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยในการทำงานของคนมีผลต่อผลผลิตหรือผลงานขององค์การ สอดคล้องกับ
ฮาร์เวลล์ (Harwell. 1975: 96; อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2546: 59) กล่าวว่า
วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาบุคคลในราชการก็คือ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม
ของผู้ปฏิบัติงานตามที่ต้องการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจเห็นได้จากการปฏิบัติตน ผลงานหรือบรรยากาศ
และวิธีการทำงานที่เปลี่ยนไป เช่น ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้นและขยันหมั่นเพียรมากขึ้น การ
ปฏิบัติงานผิดพลาดน้อยลง ผลผลิตของงานเพิ่มขึ้นประหยัดขึ้น หรือลดค่าใช้จ่าย ความขัดแย้งในการ
ปฏิบัติงานน้อยลงหรือหมดสิ้นไป มีการริเริ่มคิดค้นเทคนิควิธีการทำงานใหม่ๆ ที่ได้ผล ปรับปรุงระบบ
การให้บริการแก่ประชาชนให้ดีขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การเปลี่ยนแปลงทาง
พฤติกรรม (Behavioral change) จึงเป็นวัตถุประสงค์หลักหรือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาบุคคล
ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ
ที่ตรงกันในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและตระหนักถึงความสำคัญของระบบการประกัน
คุณภาพภายในว่าเป็นการปฏิบัติประจำของโรงเรียนจะส่งผลดีต่อการทำงานในรูปแบบเครือข่าย
ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

องค์ประกอบด้านการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ที่พบว่า การเป็นสมาชิกเครือข่ายด้วยความสมัครใจต้องการพัฒนาตนเองเกิดจาก
 การเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งบุคคลที่จะพัฒนาตนเองได้ จะต้องเป็นผู้มุ่งมั่น
 ที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเอง โดยมีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองที่ถูกต้อง
 ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาตนเองประสบความสำเร็จ ภายใต้พื้นฐานความเชื่อว่า มนุษย์
 ทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง ทำให้สามารถฝึกหัดและพัฒนาตนเองได้ในเกือบทุกเรื่อง ไม่มี
 บุคคลใดที่มีความสมบูรณ์พร้อมทุกด้าน จนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใดๆ อีก แม้บุคคลจะเป็นผู้ที่
 รู้จักตนเองได้ดีที่สุด แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในบางเรื่อง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจาก
 ผู้อื่นในการพัฒนาตน การควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง มีความสำคัญเท่าๆ
 การควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การที่บุคคลมี
 ความคิดติดยึด ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด และการกระทำ จึงไม่ยอมสร้างนิสัยใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ๆ
 ที่จำเป็นต่อตนเอง และการปรับปรุงและพัฒนาตนเองสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง
 เมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์
 (Maslow's hierarchy of needs theory) ซึ่งกล่าวถึงลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ มาสโลว์
 เห็นว่าความต้องการของมนุษย์นั้นมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด คือ ความ
 ต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจากการใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในพบว่า
 โรงเรียนที่สมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายนั้น บุคลากรมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้
 ความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านประกัน
 คุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนได้รับการยอมรับ ยกย่อง ชื่นชม โดยอาศัยความร่วมมือกัน
 ระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า ในการดำเนินการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนได้
 จำเป็นต้องมีคณะกรรมการเครือข่ายเพื่อทำหน้าที่วางแผน ดำเนินการตามแผน มีการนิเทศกำกับ
 ติดตามงาน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินงานโดยมีการนิเทศติดตามผล
 การดำเนินงาน ซึ่งการนิเทศติดตามมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการประกัน
 คุณภาพภายใน ให้คำแนะนำช่วยเหลือ เมื่อพบปัญหาในรูปแบบของการร่วมมือกันแก้ปัญหา และ
 โรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายที่มีการปฏิบัติงานที่ดีจะแนะนำโรงเรียนสมาชิกเพื่อนำแนวทางการ
 ดำเนินงานไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนของตนเอง การนิเทศงานเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้ทราบ
 ถึงการดำเนินงานว่ามีความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการดำเนินการ
 แก้ไขให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนปฏิบัติงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศงานเป็นกิจกรรมซึ่งต้องทำร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จอันเดียวกันโดยยึดหลักที่ว่า การนิเทศมุ่งส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการควบคุมให้ทำตามคำสั่ง ฉะนั้นผู้นิเทศงานจึงต้องมีความรอบรู้ในเรื่องหลักมนุษยสัมพันธ์ หลักการสอนชี้แนะการพัฒนาตัวบุคคลอีกด้วย ดังที่ สจ๊วต อูทรานันท์ (2530: 118) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน และชารี มณีศรี (2538: 15) ได้กล่าวว่าการนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการส่งเสริม แนะนำ ชี้นำ ปรึกษา หรือประสานมอบหมายความรับผิดชอบและปรับปรุงพัฒนาเพื่อคุณภาพของนักเรียน ซึ่งจากการใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก การนิเทศติดตามในทุกเดือนทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพไปในทางที่ดีขึ้น

ด้านการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินงานมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาขึ้น เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นการช่วยเหลือรูปแบบหนึ่ง ที่อาศัยความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา ได้ความรู้และทางเลือกในการแก้ปัญหานั้นอย่างเพียงพอ มีสภาพอารมณ์และจิตใจที่พร้อมจะคิดและตัดสินใจด้วยตัวเอง โดยมีหลักการที่สำคัญของการให้คำปรึกษาของ สวัสดิ์ บันเทิงสุข (2542) คือ การให้คำปรึกษานั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ผู้รับคำปรึกษาต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน ผู้ให้คำปรึกษาต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญมาก่อน เป็นการช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถพิจารณาตนเองได้ดี โดยการให้คำปรึกษา ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นความร่วมมืออันดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาในอันที่จะช่วยกันค้นหาปัญหาหรือทางออกที่เหมาะสมแท้จริง

4. ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยใช้แบบติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททหุตรสงคราม พบว่า โรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน มีผลการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกองค์ประกอบแสดงว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กสามารถช่วยแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กได้ตามความต้องการการพัฒนาของผู้บริหารและครู เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นการติดตามตรวจสอบ มีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียน พบว่ามี 1 โรงเรียนที่

มีการปฏิบัติในระดับพอใช้ ในประเด็นที่ 1 คือ การศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ ซึ่งในโรงเรียนที่มีผลการประเมินระดับพอใช้ยังขาดความเข้าใจในการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ ที่ต้องระบุตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของมาตรฐานนั้นๆ ให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกและความเข้าใจตรงกันในการวัดและประเมินผล และการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนด ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายยินดี และเต็มใจที่จะสนับสนุนการทำงานร่วมกับสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554ก: 16-17) ซึ่งสมาชิกเครือข่ายสามารถนำปัญหาที่พบบนเสนอคณะกรรมการเครือข่ายเพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา เป็นการจักระบบการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายจะพัฒนาให้ก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของสมาชิกของเครือข่าย จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในรูปแบบการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนา และที่สำคัญคือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543: 82)

4.2 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกประเด็นการติดตามตรวจสอบ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือกัน เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีความขาดแคลนบุคลากร เมื่อได้รวมกันเป็นเครือข่ายบุคลากรแต่ละโรงเรียนเข้ามาร่วมมือกันดำเนินงานจึงส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก ในขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในเรื่องระบบการประกันคุณภาพภายใน รวมถึงการนิเทศ กำกับติดตามที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งการทำงานที่ประสบความสำเร็จได้เร็วและยั่งยืนล้วนสะท้อนให้เห็นว่ามีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบที่ตรวจสอบได้ วงจรเต็มมิ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานเชิงระบบรูปแบบหนึ่งที่ใช้อย่างแพร่หลาย และหากมีการดำเนินการครบทั้งวงจร ก็จะเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554ค: 8) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากแผนพัฒนาการจัดการศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ครู ผู้เรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจในการบริหารและจัดการที่มีการแสดงเป้าหมาย ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

4.3 การดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 8 การจัดทำให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และทุกโรงเรียนมีผลการประเมินในประเด็นที่ 2 การนำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจากการประเมินตนเองหรือหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเลือกสรรข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความต้องการการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนในชั้นตอนที่ 1 ซึ่งผู้บริหารและครูมีความต้องการพัฒนาด้านนี้มากที่สุด เมื่อได้ใช้รูปแบบการบริหารเครือข่าย ทำให้มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นการพัฒนา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวว่า การทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น สถานศึกษาต้องคำนึงถึงการสร้างจิตสำนึก การพัฒนาให้เกิดขึ้นกับครู และบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นงานปกติของสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของสถานศึกษาอย่างเด่นชัดเพื่อสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของของสถานศึกษา การนำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานต้นสังกัดไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ และบุคลากรทุกคนภายในสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้จักพัฒนาตนเองไปเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ตลอดเวลา และทั้งนี้เนื่องมาจาก การทดลองใช้รูปแบบในระยะเวลาสั้นทำให้เห็นการพัฒนาไม่ชัดเจน เนื่องจากในองค์ประกอบที่ 8 การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องนั้นสถานศึกษาต้องดำเนินการตลอดทั้งปีการศึกษาจึงจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.4 ผลการศึกษาความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเครือข่ายช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือ และสื่อ ผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้แก่กันเป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554: บทคัดย่อ) พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน จากผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กแสดงให้เห็นว่าการรวมกันเป็นเครือข่ายสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงเรียนมีความขาดแคลน เมื่อมีการรวมกันเป็นเครือข่ายโรงเรียนสามารถใช้บุคลากรร่วมกันในการวางแผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ การวัดและประเมินผล ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากกว่าการรวมเป็นเครือข่ายเดิมที่มีสภาพบริบท สภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ครูที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

จึงไม่เกิดการพัฒนา ดังนั้น กระบวนการปฏิบัติงานที่สำคัญของเครือข่ายจึงประกอบด้วย การกำหนดนโยบายร่วมกัน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การสร้างเครือข่าย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย และการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นไปตามรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กโดยอาศัยความร่วมมือกันในการทำงานในรูปแบบเครือข่าย และได้แนวทางในการดำเนินงานในรูปแบบการทำงานเป็นเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน และผู้บริหาร

1. จากผลการศึกษาวิจัยได้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีจุดเน้นที่สำคัญซึ่งเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักการไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนี้ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการประกันคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง การนิเทศติดตาม และการให้คำปรึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

2. การบริหารเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จควรมีการบริหารอย่างต่อเนื่อง โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน หรือองค์กรจากภายนอก

3. หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กไปเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กเป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาว่ารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กหรือไม่